

УДК 658.14/.17:005.334.4

Островська О. А.

*к. е. н., доцент, доцент кафедри
корпоративних фінансів і контролінгу*

Лисенко В. В.

*ФФ, 072 Фінанси,
банківська справа та страхування, 6 курс
КНЕУ імені Вадима Гетьмана*

ІНСТРУМЕНТАРІЙ РАНЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РЕАГУВАННЯ В ЗАПОБІГАННІ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВ

Останнім часом, в умовах різкого уповільнення економічної активності, через негативні наслідки спочатку карантинних обмежень і пандемію, та наразі - військової агресії РФ проти України, під впливом ендо-, та, особливо, екзогенних факторів, все більше вітчизняних підприємств перебувають на межі банкрутства.

Уперше визначення банкрутства в законодавчих актах як «пов'язану з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності – задовольнити у встановлений для цього строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом» було надано в Законі України «Про банкрутство» від 1992 року [1]. У жовтні 2018 року Верховна Рада ухвалила Кодекс України з питань банкрутства, в якому під банкрутством розуміється «визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури» [2]. Отже, у Кодексі міститься більш юридично обґрунтоване трактування банкрутства, яке концентрує увагу, перш за все, на існуванні кредиторів, які мають документально підтверджені майнові вимоги до боржника. Неможливість задоволення цих вимог у законодавчо встановленому порядку може призвести до ліквідації суб'єкта

підприємницької діяльності. На думку авторів дослідження, банкрутство підприємства виникає у випадку, коли воно, не маючи у достатньому обсязі активів у ліквідній формі, не спроможне погасити або реструктуризувати свої борги, зацікавивши власних кредиторів у доцільності збереження на ринку та продовженні функціонування у майбутньому.

Визнання суб'єкта господарювання банкрутом має негативні наслідки як для власників (недоотримання доходу), так і для контрагентів (втрата постачальника товарів/послуг), працівників (втрата робочого місця), населення країни (нестача певних товарів/послуг) і держави (зменшення бюджетних надходжень у вигляді податків та обов'язкових платежів). Тому компанії, з метою забезпечення сталого розвитку, здійснюють постійний моніторинг фінансового стану за допомогою різноманітних методів та прийомів. Все більшої актуальності набуває саме прогнозування банкрутства, оскільки в результаті краху організації порушується макроекономічна рівновага, натомість, розробка та впровадження превентивних заходів може певною мірою запобігти розвитку кризових явищ. З цією метою розроблені різноманітні методики прогнозування майбутнього стану підприємств.

Першу дискримінантну модель розробив Е. Альтман на основі аналізу американських компаній, спираючись на дані 50-х років минулого століття [3]. У світовій практиці також наявні інші моделі прогнозування. Проте проблема застосування зарубіжних моделей у вітчизняній аналітичній практиці полягає в тому, що вони не пристосовані до реалій українського ринку - розроблені з використанням вибіркового сукупностей підприємств інших країн, в іншому часовому періоді, а, отже, враховані параметри та ступінь їхнього впливу на ймовірність банкрутства істотно відрізняються від сучасних вітчизняних.

З метою прогнозування дефолту українських компаній Терещенко О. О. розроблено модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємств на основі даних українських суб'єктів господарювання. На основі моделі Терещенка О. О. пізніше були розроблені офіційні методики [5] і [6]. Саме ці методики доцільно використовувати в системі раннього попередження та реагування на кризу.

Банкрутство підприємства є фінальним етапом кризового стану підприємства. Важливим є розпізнавання ранніх симптомів кризи, постійний моніторинг сукупності показників діяльності, які здатні сигналізувати наближення дефолту за допомогою Системи раннього попередження та реагування (СРПР). СРПР – спеціальна інформаційна система, яка сигналізує керівництву про потенційні ризики, з якими може зіткнутися підприємство із зовнішнього та внутрішнього середовища [4]. Є надважливим інструментом системи контролю, яка виявляє та аналізує інформацію про приховані ситуації, які можуть призвести до загроз для бізнесу та втрати потенційних можливостей. Предметом дослідження останньої є завчасне прогнозування ризиків, насамперед, із боку контрагентів, держави, конкурентів. Внутрішньо зорієнтована підсистема СРПР спрямована на ідентифікацію ризиків та шансів, які криються всередині підприємства.

Для антикризового управління фінансами підприємств базою має слугувати передчасне діагностування і миттєва реакція на перші ознаки або симптоми кризових явищ. З цією метою доцільно використовувати Систему раннього попередження та реагування на кризу. Запровадження такої системи сприяє виявленню невидимих, на перший погляд, проблем, що можуть мотивувати розвиток кризи або негативно впливати на результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Система раннього попередження та реагування на фінансову кризу є надважливим інструментом інвестиційно-інноваційного повоєнного відновлення підприємств України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про банкрутство» від 14.05.1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514#Text>
2. Кодекс України з процедур банкрутства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
3. Altman E. Financial Ratios, Discrimination Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy // Journal of Finance.— 1968.— September. — Pp. 589–610.

4. . Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник / Вид. 2-ге, без змін. - К. : КНЕУ, 2009. - 550 с.

5. Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара №616 від 14.07.2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text>

6. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями №351 від 30.06.2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

УДК: 336

Погорєлова М.Ю.

Студентка факультету

фінансів та банківської справи

Науковий керівник: Добриніна Л. В.

к.е.н. старший викладач кафедри ФМ та ФР

Одеський національний економічний університет

АНАЛІЗ НАПРЯМІВ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ДО ТА ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Державний бюджет є однією з найважливіших складових державних фінансів. Його виключна роль пояснюється зокрема тим, що завдяки видаткам державного бюджету держава спрямовує фінансові ресурси у вирішальні ланки економічного та соціального розвитку.